

ЖИВОТ И ОБИЧАЈИ НАРОДА СРПСКОГ

Обичаји о различнијем празницима

АУТОР: Вук Караџић

Вук је рођен 6. новембра 1787. године у Тршићу у породици у којој су деца умирала, па је добио име Вук да би га заштитило од злих сила. Умро је у Бечу 7. фебруара 1864. године. Писање и читање је научио од рођака Јевте Савића, по бекству из манастира Трноше (село Коренита). Био је српски филолог, реформатор српског језика, сакупљач народних умотворина и аутор првог српског речника.

Богојављење

(Богојављење, по западнијем крајевима водокршће, а у Црној Гори водике) Срби приповедају да се ноћу уочи Богојављења сваке године отвара небо, и да ће онда Бог дати свакоме који што заиште, само да се не иште више него једно. Гђекоји стоје напољу по цијелу ноћ не би ли виђели кад се небо отвори, али то сваки не може виђети. Тако се некакав догодио у соби кад се небо отворило, и не имајући кад изићи напоље (да се у том не би затворило), промоли главу кроз прозор да рече: „Дај ми, Боже, осмак блага!“; па у ономе страху и у хитњи место тога рече: „Дај ми, Боже, осмак главу!“ У тај час постане му глава колико осмак, тако да је није могао кроз прозор увући у собу док нијесу људи дошли са сјекирама и начинили прозор већи. Многи се на Богојављење ујутру прије сунца купају у потоку или ријеци (ако је вода смрзла, а они пробију лед, као што сам га и ја пробијао на Жеравији). Ако је Богојављењу велики мраз, онда се мисли да ће бити добра година, зато и Турци питају кадшто наше људе: „Је ли се, море, смрзо крст?“ Гђе са наш народ у живљењу по својему закону не боји никога, онда се на Богојављење после летурђије вода свети на рјекама и на изворима, као нпр. у Карловцима на чесми наред пијаце, у Земуну на Дунаву и у Биограду сад на Сави; под владом пак турском то се по варошима досад није смјело чинити, него се опомињем да су Лозничани 1796. године са својим попом и с учитељем и ђацима (међу којима сам и ја био) ишли иза вароши на један точак који се звао „Данилова вода“, и то без летурђије, јер како нијесу имали цркве, ни остале оправе, она им се није ни служила.

Ђурђевдан

На Ђурђевдан ујутру, прије сунца, почињу се први пут купати; мушкарци се понајвише купају у потоку, а жене и ђевојке доносу увече кући омаје (т. воде с кола воденичкога, да се од њих свако зло и неваљаштина отресе и отпадне, као оамја од кола), и метну у њу свакојака биља, а особито селена, те преноћи, па се ујутру њом купају у градини код селена и осталог цвијећа. Прије Ђурђева дне не ваља селена брати или мирисати, а на Ђурђевдан свако узме по један стручак те омирише и зађене за појас, или (ђевојке и младе) за ђердан. А гђекоји се ваљају по зеленој шеници. Многи Срби, особито к истоку, прије Ђурђева дне не једу јагњећега меса, а на Ђурђевдан сваки гледа да закоље јагње. Приповеда се да овај обичај и Турци држе. Око Тимока сваки домаћин дотјера на Ђурђевдан к цркви по мушко јагње, и онде му на сваки рог прилијепи по воштану свијећу, па поп послвије летурђије изиђе међу јагањце, којима се онда свијеће на розима запале, те им чати

молитву и благослови их (да се кољу и једу); други дан зађе поп с ђаком од куће до куће те купи коже од онијех јагањаца, које њему припадају као плата за молитву и за благослов. Тако онамо и кад је завјетина у коме селу, сваки испече по јагње, и донесе га на оно мјесто гђе ће ручати, потом зађе поп те од свакога јагњета одсијече плећку, и метне је у врећу, која се за њим носи; што од онијех плећака он код куће са женом и ђецом не може појести, оно продаје. Гђекоји избаце пушке преко стоке да би им стока напредовала. У Боци се састану по три ђевојке које су већ за удају, па на Ђурђевдан рано отиду на воду, носећи једна у руци проса, а друга у њедрима грабову гранчицу, па једна од оне двије запита ону што носи просо: „Шта ти је у руци?“ А она јој одговори: „Просо, да просе и мене и тебе и ту што гледа про тебе.“ Потом упита ону што има грабову гранчицу шта јој је у њедрима, а она јој одговори: „Граб, да грабе и мене и тебе и ту што гледа про тебе.“ У Хрватској око Карловаца ђевојке хришћанске по селима уочи Ђурђевог дана, а у вароши на Ђурђевдан ујутру „ладују“, тј. Накићене вјенцима иду од куће до куће те пјевају. На Ђурђевдан не ваља спавати (да не боли глава); ако ли ко спава, а он треба на Марковдан да одспава на ономе истом мјесту. Колико неђеља прије Ђурђевог дана загрми, по онолико гроша, кажу гђекоји у Србији, да ће бити товар жита оне године (или како су сад грошеви спали, ваљало би мјесто неђеља узети дане, или уместо гроша паре, па мјесто сто ока рећи једна ока, или још како друкчије).